

УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА

Ч. 147.

Варшава, п'ятниця 28 жовтня 1921 року.

Ч. 147.

ЩОДЕННА

непартійна демократична газета.
Виходить у Варшаві
під провідним керівництвом
Олександра Салікоцького,
при участі видатних українських
літературних сил.

Особистий прийом в редакційних спра-
вах від 11 до 12 год. ранку.

Дрібні рукописи не повертаються.

Ціна окремого примірника 15 марок.

ПЕРЕДПЛАТА

ЩОДЕННА: На місяць 300 марк. пол.
Дві роки 5500 марк. пол.
Інтервална публікація: 150 марк. пол.
За кордоном: Америк. і долар, Фран-
ції, Голландії, Бельгії 10 фр. фр., італій-
ській 10 ліри, Швейцарії 10 франків, німецькій
25 марок. Чекова платіть 25 марок чесь-
ких.
Регулярні 25 марк. Австрії 300 корон.
Зіна адреси—75 марк. пол.
ЩО МІСЯЧО: За редакцію, перша половина 50 марк. пол.,
друга половина 50 марк. пол.
Адреса редакції та контори:
Варшава, Новий Світ, 23 (Warszawa, Nowy
Świat, 23). Телефон редакції 929-00

28 жовтня 1921 р.

Польське су- спільство і право азілу.

В свій час ми зазначили на цих шпальтах той скандал, який зайнявся в польській команді Союзу Інтервенції факції П.П.С. з приводу вилучення з межі Польщі, згідно з вимогою п. Карагона, 14-ти українських і російських політичних діячів. Самі ж П.П.С., які підняли справу, вислали потім резолюцію, а комісія її прийняла, що лише в майбутньому не слід порушувати право азилу, а те, що вже зроблено, мусить так і залишитися, себто — кого п. Домбаський з більшовицькими поглядом висунути з Польщі, ті повинні покинути Вишневецьку. В нагороду за це Польща мала одержати від союзів 10 мільйонів рублів золотом та інші багатства.

Але через кілька днів справа набрала цілком несподіваного обороту. У той час, як українці, не завинивши жодного проступку з приводу порушення польським урядом права азилу, ринувши в бік Польщі, частину росіян, призначених на вигнання, заклали, що почуття права, користі й моралі не дозволяють їм скоритися ганебному наказу. Вони ринувши в захист, поки їх не виниють силою.

Таким чином, дипломатично-парламентський скандал не тільки не вгамував, а навпаки загострився. В такій ситуації на нього звернули увагу організаційні й суспільні організації — Ліга оборони прав людини й громадянина та Польсько-російське товариство. Вийшло це трохи запізно, але лише пізно, ніж ніколи, і вступ обох названих товариств, з яких елементарних прав людини в цивільнозасіданій країні можна лише втілювати. Треба до того ж визначити, що тут перед нами не тільки захист окремих осіб, не тільки захист певної кількості осіб, але й захист певної частини громадянської людської маси, яку називають в інтересах самої Польщі — тих українців, що зосереджуються в своїй

честь. Коли людина, що втратила честь, вибуває з життєвого громадського обороту і зостається в атмосфері загального призирства, то держава, що за жменю золота може відмовитися від своїх суверенних прав і віддати на поталу своїх вчорашніх друзів і союзників, сама собі підписує страшний вирок. Цією слушно зазначила одна з краківських газет з цього приводу, що держава, яка з яких би не було міркувань, дозволяє порушити свої суверенні права, свою верховну гідність, провадить себе в протрив.

Ми не знаємо, чи вистарчить в Лізі оборони прав людини й громадянина та в Польсько-російського товариства енергії й ініціати, щоб розгорнути широкую акцію протесту проти тих, хто став навколони перед більшовицькими та англійськими в бодого вищі інтереси держави й права дружби, а позчасти й союзників чужинців. Ми не знаємо, чи доб'ється організоване суспільство поставленої перед собою мети; але здається нам, що наш уряд — уряд У.М.Р. — і ті наші громадяне, на яких лягає ганебний вирок більшовицьких і польських діячів, мусять зробити зараз певні заходи в ситуації і твердо закласти, як ставляться вони до порушення їхнього права та до тих осіб, які піддали на їх захист, хоча й в величезній незалежності, польське суспільне організацій.

Щади, на якій вступила група росіян, що відмовилася пожертвувати своїм правом і честю, ми вважаємо цілком слушним. Змова всіхних уступок, а ми, українці, на жаль, ту міру не завжди відчували й не завжди її притримувалися. Завдяки цьому ми досить часто виявляли свої протилежні наслідки: нам уступок не роблять, з нами переставати рахуватися, нас трактують, як чужинців і ворогів. Завдяки цьому ми досить часто виявляли свої протилежні наслідки: нам уступок не роблять, з нами переставати рахуватися, нас трактують, як чужинців і ворогів.

Поразка більшовиків

З'явився Милославського Конгресу Італійської Соціалістичної Партії.

Додатково вам уже, без сумніву, принесія цікаві висновки Милославського конгресу Італійської Соціалістичної Партії, — висновки такі несподівано несприятелі для комуністичних імперіалістів:

Резолюція Серафі — 47628 марок.
Тураті — 19716 марок.
Ладзарі — 3765 марок.

І все ж я повторюю тут ці відомі вже вашим читачам цифри, і хочу навіть про них дещо поговорити. Бо за тими числами уявились друзі, за тими числами члени стоять цікаві символи.

Серафі... Давній призначений лідер Італійської Соціалістичної Партії, головний редактор і директор офіційного Партії — «Авансі» («Вперед»), бувши член Виконавчого Комітету III-го Інтернаціоналу, вигнаний звідтам за несподівану опозицію диктаторським замашкам його російських товаришів. І з того часу — жаклика при мара, що денно і нічно турбує вже і так засмучений своїми колишніми кандидатів на червоному Наполеоніві.

Тураті... Один з головних законоположників Партії, П. Моїсей, що сорок років водив по італійській буржуазній пупі своїх вірних слів, повчачим і марксистським вічним законам, слідуючим з побожним чуттям могутній зріст їхньої сили і кількості.

А до цього — жертва нападів в Москві — з'явившись стару кодому.

Ладзарі... Старий італійський революціонер, сентиментальний і неглибокий, котрого вислала була Партія з Польщі й позитиві перед III-м Інтернаціоналом в Москві, і котрий, звільнений із заслонування «славною вождями» пролетарського руху, з'явив там, навіть майже не борючись.

Конгрес проходив під знаком росход члів партії? Московські більшовицькі поставили, як умову для нас перебування Італійської Соціалістичної Партії в III-му Інтернаціоналі, виключення правих — Тураті, Модільяні, Тресес з партії і покавання Серафі та Іже з ним.

І для досягнення цієї мети, більшовицькі нічого не пошкодували, — ні грошей, ні моральних впливів. Навіть змобілізували стару Клору Цеткин, котра, одержавши наказ добитися росходу будь-якого цілого, — в довгий промові в неменш довгих і частих розмовках переконувала тих, хто вже не міг бути переконаним, в святості й неогрішимості московських пророків.

Мав прийти Луначерський, — та Італійський уряд відмовив йому в візі, не бажаючи наражати його життя (офіційна мотивація) на небезпеку перебування в кра-

їні фашистів. Зрозуміло, його прибув поляк Власівський, котрий провів — говорив з гордістю комуністи — 12 літ на каторзі в Сибіру, і котрий — відповідаючи їм іронічно супротивники, на каторзі виступив так добре ситуації і відносини в Італії, що з'явився до Милославського арбитром між Італійцями!

І зрештою — комуністичний промов... За вимогою Ладзарі з 84000 голосів представителів на конгресі членів партії (всього партія нараховує тепер трохи більше від 100000) за вимогою Москви — за резолюцією Ладзарі було подано лише 3765 голосів!

Приїждивши Тураті зібраних коло 20000 голосів, і сам Тураті був об'єктом загальної остраки. Приїждивши часи, коли над старим Іронічно поспіюванням «Зістарився, зістарився, на пості за віком!» — вертаються часи комуністичного пошанування й уваги.

Правда, серафі, максималісти, рідні вороги спробітництва з буржуазними партіями, і приїждивши теорій III-го Інтернаціоналу ще мають більшість, — і можливо ще довго її матимуть, —

Політичні ліберали про українське питання

Політична боротьба між правителівською партією генерала Аввереску (Народна партія) і партією Браніуно (Ліберальна партія) дійшла до такої межі, що найбільш гострі й скандальні висловлювання були зроблені.

До цього часу, ці боротьба перетворилася переважно на територіальну боротьбу, але тепер вона перенеслася і в політичній сфері, перетворившись на територіальну боротьбу між представниками лібералів і представниками партії Аввереску.

З цієї метою ліберальна партія майже у всіх визначних вісках відмовилася своїх органів преси, які, борючись за справедливості, піднімали питання, актуальні й важкі питання національної політики.

Так, наприклад, в Бесарабії ліберали гостро виступили проти сучасної політики генерала Аввереску, який, виступивши в мірній боротьбі з більшовицькими, провадив усе життя боротьбу як до звільнення російської справи взагалі, так і до української зокрема.

Нині ми назвали низку виступів з нової безрадянської газети лібералів «Гласу» Бесарабії, які досконалим тожкоються українським питанням.

В цьому третьому згадана газета пише:

«Терезні висловлювання, що між Німеччиною та Англією прийнято до розробки в справі визнання незалежності України. Не вважаючи на те, що існуюча національна Українська держава було б в її інтересах, всілякі прокламатися у нас, перш за все, прокламатися в Таке-то-то».

Уставши митарити на мисля Великій Тураті, а головним чином в Бесарабії, першочерговою агітаційною командою російського ліберального Інтернаціоналу за допомогою притиску з Берліну, Берліну та Праги, в той час, коли наші українці не мають навіть «жовті»».

В статті «Україна», надрукованій в четвертому числі тієї-ж газети, читаємо:

«Між гуними фразами, якіми годяться світ в останніх роках війни, фрази про боротьбу за право і за вільне самозначення, старі як і світа, і навіть, наді, які однак в скорому часі, завдяки звичайним і насильству великих імператорів, великим державам, опалилися пустими словами. Ми переконуємося в цьому в Банаті».

На слід від нашої держави живи сорокарішні народ, який також мав право скористуватися цим проголошеним правом на самозначення».

Народ цей — це українці, їх земля — є Україна».

Безумовно, а між ними головним чином Франція, яка все ще хотіла отримати бори від трини, який уже навіть показав в тричі від угорської Росії, не хотів віддати права на вільне життя цієї країни.

І захоплюючи цією думкою, вона не могла зрозуміти положення народів Росії, бо вона не хотіла й не могла бачити дійснос...

але загальний настрої конгресу, окремі промови, резолюції і оцінки представників правих здають доскоало підкреслюють моральну перемогу Тураті, і значить одною від Москви і її методів.

І тим, що представники III-го Інтернаціоналу, корючись розуміється наказам з Москви, зайняли гостро непримирну позицію і знову віддали «анафему» цілій Італійській Соціалістичній Партії, окрім 3765 «лірих», — прора між Серафі і Леніним, ще більше поширилася.

І в силу льогічного ходу подій мусить все поширяться й поширяться. А це визначає втрату для московських більшовицьких країни, що колись для них була найбільш сприятлива.

Іде реакція. Московська «права» виступає все більше на світло денне, і від її вигляду розбігаються найбільш в неї колись заколами...

В нас добрий!

Не-Римлянин.

Рим, 18.10.21.

ні полях 41-ої, 51-ої і 45-ої вільних діляк війни з ліній Вірруна—Багта й життя в район повстанців.

Завдяки, що сьогодні повстанчі групи на Україні виступають організовано й створюють під одним командувачем».

В п'ятому числі газета «Гласу Бесарабії» повідомляє:

«Повстанчі на Україні по-нові розростаються. По всій Україні створено великі повстанчі гайдаки, відки українці атакують більшовицькі застави ніч і підлі, завдяки партизанським. Особливо район Київ, де працює багато агентів Петлюри, в ерені великої бити».

Мета цього не було, але більшовицькі команди так виграють все більший територію на Україні».

В шостому числі газета подає:

«Більшовицькі гайдаки, що вони заблаженні від втрати повстанці на Україні, позаяк знову повстанці нашої тієї бо- жакости дієть Максимі, про якого одначе неможливо вгадати, що він оперує в Україні, то знову протестують й агітують проти тієї концентрації війська, яку ми побачили проголошено на їх заповіді».

Мета цього не тільки переконати Захід в адекватності наших намірів і підняти волево-вольний дух серед свого війська, але й спричинити припинення. Але ми вже привчаємо до цих загроз».

Отже знову настає рідна хвиля. Український народ знову повстає проти своїх гнобителів і знову рятують Європу від небезпек червоного гундів. Сучасна негідна допомога України остаточно доведе більшовицьких.

Не використати цю нагоду буде злочинком проти спокою і людськості».

Дмитро Геродот.

Київ, 14-X 21 р.

Політичні вісті

Італійська конфедерація. ЛОНДОН, 26.X. (ПАТ). Лорд Кантер стверджує, що італійська конфедерація може бути припинена тільки тоді, як що одна зі сторін визнає, що дальше провадити її неможливо.

Події в Угорщині

Дозволяючи Каролю перед судом. БУДАПЕШТ, 26.X. (ПАТ). Анд- раші, Раковський і Грап перевезені під охороною до Будапешту, де мусить стати перед судом.

Союзники й Народ. ЛОНДОН, 26.X. (ПАТ). Союзники вимагають від угорського уряду видання їм урядовим шляхом б. короля Кароля. Вони обстоюють на тому, щоб Кароль відіслав формально.

Союзники й Болгарія. ГРАЦ, 26.X. (ПАТ). «Газета» повідомляє, що представники Англії й Франції звернулися до болгарського уряду, щоб він залишився неї інтервенції, з огляду на словийний перебіг перевертоту Кароля.

Про місце злізання Кароля. ЛОНДОН, 26.X. (ПАТ). По відомостям «Daily Mail», офіційні кола вважають необхідним видання Кароля поза межі Європи. Навіщо це означає Каліфорнійські, Майорку або острів Вознесення, яко можливе місце інтервенції б. австрійського імператора. По біломостям, які виходять з англійських джерел, Італія пропонує, яко місце інтервенції б. короля, один з островів Середземного моря.

Щодо інтервенції Кароля. БУДАПЕШТ, 26.X. (ПАТ). Б. король Кароль і королева Зита вивезені до Тішині до монастиря Бенедиктинів.

Не будуть веститися. БУДАПЕШТ, 26.10. (ПАТ). Президент міністрів гр. Бетанн в розмові з представниками преси зазначив, що діяти перевертоту стануть перед злочинним судом. Угорський уряд далекій від якої-будь помсти на своїх політичних ворогах, але буде домогатися, щоб однопіальність винуватців була підтвержена легальним шляхом.

Не будуть веститися. БУДАПЕШТ, 26.10. (ПАТ). Президент міністрів гр. Бетанн в розмові з представниками преси зазначив, що діяти перевертоту стануть перед злочинним судом.

Угорський уряд далекій від якої-будь помсти на своїх політичних ворогах, але буде домогатися, щоб однопіальність винуватців була підтвержена легальним шляхом.

«Повстання українців з над Дістра виходить відомості про великі повстання на Україні. Повстанці зайняли всю північно-західну частину України, де вся залізна знаходиться в їх руках. Більшовиць-

Проти висилки емігрантів.

Зміна ситуації.

Як подає „Kurier Poglany“ вчора вичався остаточний термін в'їзду 9 російських діячів з Польщі. Коли б вони відмовились дозволити виконати це розпорядження, то поліція мала відставити їх силою на залізничній дорозі.

Але о 7 год. веч. на Мокотове знову прилетів аероплан, що курсує на лінії Париж—Прага—Варшава, з яким прибув Б. Савінков. Польський уряд відмовив Савінкову дати візу на в'їзд до Польщі, тому певно він і сбрає такий шлях. З Мокотова Савінков поїхав до Брюльовського готелю, звідки повідомив мін. закордонних і внутрішніх справ про свій приїзд. Після цього повідомлення відвід 9 діячів відкладено, і навіть, як стверджують деякі, й довісім скасовано. Гадають, що Савінков привіз якісь дуже важливі листи, що міняють ситуацію. Вся ця справа має бути знову спеціально обговорена в Раді Міністрів.

Між іншим чеський прем'єр-міністр Бенеш, по його словам, Савінкову, коли він був проездом у Празі, дав „году на переїзд до Праги для більшовицько-польських в'їзників“.

Де вчинку п. Домбського. Редакція „Свободи“ отримала від п. голови Антибільшовицької Ліги такий текст листа, сформульованого від імені Ліги п. Міністром Закордонних справ.

Пане Міністре Закордонних справ! П. Вице-міністр Домбський, порушуючи міжнародне право і наперекір волі громадянства зобов'язався виділити в території Польщі ряд осіб, котрі шукали й знайшли в Польщі захист та оборону від анархії, що панує в їх країні. П. Домбський, котрий дав багато

доказів послужливості п. Йоффе і підписав Ризький трактат, що з усіх боків протиречить справедливим бажанням і стремлінням польського суспільства, вдруге підпорядковується волі представника уряду душогубств, крові та грабництва і не тільки порушує народні звичаї, але зневажає право звичайної гуманності, спокон віків властивою польському народові. П. Домбський не бачить, що, прислухуючись Караханові, він руйнує підвалини майбутніх добрих відносин з майбутньою Росією, правити котрою буде не елітарія каторжників, а ці країні люди і їм геобачно прищеплює п. Домбський на майбутню природні почуття образи за несправедливість, вчинену польським урядом. П. Домбський, в своєму бажанні прислужитись совітському сатрапові, пішов занадто далеко, бо поважився навіть на вільність польських горожан, котрі за Польщу лили свою кров і були за цю ладні життя своє віддати. П. Домбський узурпував більші права, ніж їх мають керівники в конституційній державі, і хотів без присуду послати їх на вигнання.

Пане Міністре закордонних справ!

Чи ми живемо в конституційній Польщі, чи ж так вже дуже за газдилися ми скідною заразою, що не даємо собі справоздання про те, де кінчаються межі експлуатації Польщі дипломатами з під кривавого прапору. Як визначники громадської думки звертаємось ми до п. міністра, що відповідає за вчинки свого заступника, з проханням скасувати компромітуючі розпорядження п. Домбського, а також зобов'язати суспільству та тим, що постраждали, було дано відповідне задоволення.

З повагою: Президент Антибільшовицької Ліги.

3 польського життя

До справи замордування Францкевича.

Слідство в справі замордування п. Францкевича в Москві, яке провадить совітський уряд, замість освітлення справи, де далі все більше залутує Г. Макарука, убійника Францкевича, на першому допиті признався, що доконтрабандиста разом із спільником. Потім він показував, що забив Францкевича сам.

Совітська влада обстоює цей останній погляд, або каже, що спільником Макарука був його десятилітній брат.

Приїзд Філіповича. Повномочний міністр і довірений в справах при російському совітському уряді п. Філіпович, передав свої обов'язки легатійному радникові п. Киюлеві, а сам

на майбутньому тижні має приїхати до Варшави.

Протести робітників-хліборобів.

Протести проти проєкта міністра Михальського поширюються. Течія протесту перекинулася тепер на союз робітників-хліборобів, які на своєму зїзді зазначили, що стануть в рішучу оборону проти замаку на головний здобуток професійної класи—8-ми годинний робітничий день. Деякі зїзди владів союзів внесли постанову, що весь хліборобський проєктат по вимозі головної управи приступити до боротьби страйком.

Таку саму резолюцію протесту ухвалило зібрання робітників гміни Кракова, яке відбулося 20 жовтня.

Під Червоною Москвою

Розстріли в Катеринодарі.

„Краснодарська Ізвестія“ оголосила список розстріляних діячів останнього повстанчого руху, які були захоплені до полону відділом Буденного коло ст. Кримської, і осіб, які одверто виступили проти совітської влади в Катеринодарі 27 і 28 вересня, коли він був захоплений повстанцями. Застрелений єпископ Евсей, який перебував в помешканні Епархіальної Ради, священники міста Катеринодару: Федір Спаский, Мил Макаренко, бувш. хлібороторговець Федір Сурунов, професори Яковенко, Логінов, Разсказов, інженери: Марченко, Голубиць, Дішвіц, Андрієв, бувш. старшина — козакі Зайченко, Петренко, Науменко, Пашенко, Дервинцев, Усатий, Павленко, Кровцов, Григорій, Латин, Сиромаха, Авсієнко, Хоменко, Манич Сергій, бувш. полковник: Федоренко, Щеглов, Буза, Аксенов, Волошин і 67 місцевих козаків і 28 мешканців Черномор'я. (Г. Р.)

Звільнення українських євреїв.

БЕРЛІН. (Руспрес). Совітська преса повідомляє: управа всеукраїнського центрального виконавчого комітету ухвалила: засуджених по кіншському процесі Голубовича і інших українських єврейців звільнити і відіслати їх на роботу, кожного по своїй спеціальності—Голубовича до української ради народнього господарства, Ярослава і Лізановського до Ву-

копсідки. Чесника до редакції газети „Вісти“, а Петренка, з огляду на хоробу, звсім звільнити.

Чия годувати дітей.

РИГА, 26.10. (ПАТ). Місцеві гаєти повідомляють з Москви, що в голодних губерніях дітям з дитячих домах видається ледве підхунта хліба денно. Молока діти зовсім не одержують.

Совітська Росія

Вилучення з партії бурнува Стеклова

БЕРЛІН, 27.X (РСП). „Годос Росії“ повідомляє з Ревеля, що в Москві, згідно з вимогами робітників, виключено зі складу комуністичної партії відомого Стеклова. Його обвинувачують у спекуляції, марнотратстві та сибаритстві. Стеклов незадовольняється московськими харчами, він пише собі ріжні делікатеси та дороги вина з-за кордону, користуючись для цього послугами совітських місій.

Трильонова платня.

РИГА, 26.X. (ПАТ). „ВЦК“ ухвалив нові розміри платні для державних працівників. Платня має бути од 450.000 до 2.250.000 совітських руб. місячно. Передбачається 17 категорій працівників. В відповідному декреті совітський уряд зазначив, що він ще не має можливості забезпечити мінімум існування всіх працівників.

В Німеччині

Німецький кабінет.

БЕРЛІН, 27.X. (ЕТЕ). Перед засіданням парламенту складено слідуючий список кандидатів кабінету: канцлер Республіки—Вірт, який разом з тим тимчасово буде виконувати обов'язки міністра закордонних справ. Міністр фінансів і одбудови віце-канцлер—Бауер, соціаліст. Внутрішні справи—др. Кестер, соціаліст. Соціально-справні—Шмідт соціаліст. Апровізація—Герн, центр Пошта—Гісберт, центр. Праці—Браунцен—Юстіцій—Радбрух, соціаліст. Шляхів Гронар, цент. Охороми країни—Гесслер, демократ. Портфель міністра закордонних справ запропоновано німецькому послу при Ватикані—фон Бергеру. Новий кабінет уявляє компроміс між центром і соціалістами—більшістю, причому соціалісти зайняли господарчі місця.

Соціал-демократи в новому кабінеті.

БЕРЛІН, 25.X. (ПАТ). Демократична фракція ухвалила сьогодні не приймати участі в новому кабінеті, але певно члени тої партії, міністри Ратенау і Гесслер, займатимуть в новому кабінеті, яко фахові міністри.

Справа Шлезія в Рейхстазі.

БЕРЛІН. (ЕТЕ). Сьогодні відбулося перше засідання Рейхстагу з новим кабінетом Вірта. Президент парламенту Лебе в своїй промові зазначив, що женецьку постанову треба вважати за такий удар для німецького народу. Президент далі висловив жалі і біль з приводу відірвання німецької людності від Німеччини, яка залишилась на території визнаний Польщі.

Шукання позички.

БЕРЛІН, 27.X (Руспрес). Голова Рейхсбанку Равенштейн виїхав до Лондону для переговорів про позичку в Англії і Сполучених Штатах.

Боротьба з більшовизмом

Арешт більшовиків.

РИГА, 26.X. (ПАТ). З Гельсінґфорсу повідомляють, що в околицях Выборга заарештовано кілька совітських шпигів, які підтримували контакт між комуністичними фінляндськими організаціями і московською владою.

Європа й Совдепія

Дитяков про лиху долю мушкетерів.

РИГА, 26.10. (ПАТ). Копенгагенський „Соціал Демократ“ вмістив інтерв'ю з совітським представником німецьких фірм, який між іншим зазначив, що Совітська Росія не має можливості ізолюватись від європейських держав. Комунізм утримається тільки тоді, як він охопить всі країни. Західний капіталізм, за-

значає Литвинов, виявив повну неспроможність.

Ще одні ідеї „перенантиса“. РИГА, 26.10. (ПАТ). Вчора проходили через Ригу до Москви представники німецьких фірм, які бажали навіязати торговельні зв'язки з совітами. Між ними представниками були виланці фірм Крупа, Лінке-Гюфман, „Вулкан“ і інших.

Книжку на Україну!

Серед великого числа справ, які треба залагодити в зв'язку з можливим поворотом на Україну, єсть одна, на яку ми хотіли б звернути пильну увагу наших кеуючих чинників і ширшого громадянства. Це—перетранспортування на Україну тих шкільних підручників і книжок, що виготовлені за кордоном в кількості більше сотні вагонів.

Справа постачання книжок для армії, для українського населення на Україні, поза Україну і т. д. стала перед Міністерством Народньої Освіти ще десять місяців тому з переходом нашим через Збруч. Підіймали цю справу перед Міністерством наші табори інтернованих, просили книжок українські колонії, потребували біженецькі школи, але, за відмовою якоїсь винадкової дрібниці, ніхто нічого не дістав. Підчас протів Раді Республіки Культурно-Освітня Комісія її постійно звертала увагу Міністерства Освіти на цю справу. Свої побажання Комісія висловлювала Міністерству усно, фіксувала в резолюціях, вивозила практичні шляхи до здійснення, нарешті, готова була б допомогти і персонально, але, одначе, не дивлячись на всі заходи, після всього цього треба констатувати, що Міністерство Народньої Освіти в цій справі абсолютно нічого не зробило, і фактично од свого Державного Центру і на цей раз не дістане ні одної книжки, як не дістала б від нас походу війська У. Н. Р. на Україну в червні 1919 року, в жовтні 1920 року й у вересні того ж 1920 року.

Мусимо зазначити, що цей справу постачання книжок на Україну

—він безпомічний, покинутий, без ідейного керівництва. Ми спитаємо: де та коротенька історія України, яка йому розкриє очі і освітить події, де та збірочка поезій і пісень, що мусить кинути льозунги, де та захоплююча „заборонена“ повість на тему про сучасну боротьбу, що має вказати провідні ідеї і наляти серця відвагою і любов'ю до Рідного Краю? Де нарешті, звичайна читанка, задачник, байки Глібова? Нічого цього нема. За те є культпросвіти, агітпросвіти, комсомолі, селянські клуби, друковані і живі газети, совітські хори та оркестри. І все це звернуто супроти нашої України.

А боротьба за визволення краю тяжка; вона непомітно тигється рік за роком... І нічого дивного не буде, коли й ще через кілька літ борці за визволення примушені будуть сидіти поза межами своєї батьківщини, а свідомі національні сили на місцях будуть винищуватись. І хто може ругатися, що нас зустріне на Україні через цей час, коли справа буде стояти по теперішньому, коли ми, дбаючи про зброю фізичну, будемо забувати про зброю духовну? Чи не доведеться нам здобувати Україну своїми ж силами і братами, занедбавши нами і покручених та спантеличених наших ворогами? Правда, хтось скаже, що діло не в книжках, що іменню, якраз в цей період, без книжок, але в самому огні боротьби український народ здобуває свою свідомість. Так, це вірно, але тільки почасті і це тільки підтверджує нашу побуювання. Бо за що народ бється? За ідеї і льозунги, що встигли ми кинути в 1917—18 роках? Отже, все ж таки треба було кинути! Трудно ж справді

сподіватися, щоби справжньої національно-політичної свідомості в повний розумінню цього слова народ набрався так таки—„з вітру“. Ми розуміємо, що „продналог“ і „реквізиції курей“ будить у народі думку, але ж треба тій побудженій думці дати відповідний матеріал. Коли ж замість того ми читаємо в більшовицьких звітках, що тепер в Харківській губернії, за браком книжок, всі школи російські і тільки один відсоток українських, то цього ми все ж боїмся й рахуємо, що в провадженню своєї політики більшовики мають невідомого пана помішника в нашому недобальстві, за яке відповідальність нестиме в першу чергу Міністерство Освіти.

Отже, при світлі всіх цих міркувань, технічна справа транспортування книжок на Україну на бірає великого національно-політичного значіння і іменню з цього погляду ми повинні до неї підходити Ми живемо безумовно на передодні подій. Рано чи пізно, перед нами відкриються вільні терени рідного краю, і ми станемо перед повною можливістю доставити на Україну українську книжку та підручники. І цю можливість ми повинні негайно і в повній мірі використати. Припустимо, що в сто раз сильніший ворог примусить нас знову покинути свою територію, що нашу фізичну зброю він одбере од нас і оберне зараз-же проти нас, але ми половиною свого діла зробимо, коли залишимо на ріднім терені нашу духовну зброю, котра завжди і при всяких обставинах буде боротись за нас і проти нашого ворога. Буде тим містком що завжди буде єднати нас з народом,

тим ферментом, що не дасть загаснути народній акції.“

Отже при такім значінню справі перетранспортування книжок на Україну, на наш погляд, вона перестала бути чисто спеціальною сепаратною справою Міністерства Освіти і справою цілого нашого політичного центру і громадянства, мірилом правильності його політики і тактики, справою за яку відповідає не тільки Міністерство Освіти, але цілий Кабінет. Бо, у всякому разі, ми не бачили б оправдання нашому урядові коли-б народ, в результаті величезних жертв, не дістав змоги хоча-би провадити свою освіту.

Якже, одначе, придбати книжок у видавництва і перетранспор-

